

U.2019B.239

Retspleje 332.1

Jakob Friis Nolsø og Mads Pedersen: Den Særlige Klagerets behandling af sager om forsvarerbeskikkelse

♦ *Artiklen gennemgår overordnet de nyligt affattede regler om afbeskikkelse af en forsvarer af hensyn til sagens fremme og Klagerettens praksis efter de nye regler.*

Af Jakob Friis Nolsø, dommer ved Retten i Glostrup, og Mads Pedersen, dommerfuldmægtig i Højesteret

1. Indledning

Vi har i UfR 2019B.27 og UfR 2019B.37 beskrevet Den Særlige Klagerets behandling af dommerklagesager og genoptagelsessager og har herunder gennemgået Klagerettens praksis for perioden 2000-2017. Genstanden for denne artikel er de nyaffattede regler i retsplejelovens § 730 og §§ 735-737 og Klagerettens praksis efter de nye regler vedrørende afbeskikkelse af en forsvarer af hensyn til sagens fremme.¹

2. Udgangspunktet om det frie forsvarervalg

Retten har efter retsplejelovens § 731 pligt til at beskikke en forsvarer for en person i en række forskellige situationer. Udgangspunktet i dansk ret er, at en sigtet har ret til selv at vælge sin forsvarer, jf. retsplejelovens § 730, stk. 1, 1. pkt. Der er tale om en grundlæggende straffeprocessuel regel, som kun er undergået en mindre redaktionel ændring siden retsplejeloven fra 1916.²

Det frie forsvarervalg er også beskyttet i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, hvorefter enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, har ret til at forsvare sig personligt eller ved bistand af en forsvarer, som han eller hun selv har valgt. Reglen er imidlertid ikke absolut, og sigtedes ret til selv at vælge sin advokat må i hvert enkelt tilfælde konkret afvejes over for hensynet til sagens fremme. De nationale myndigheder skal således tage hensyn til sigtedes ønske om en bestemt forsvarer, men kan tilsidesætte sigtedes ønsker, hvis der foreligger relevante og tilstrækkelige grunde til at fastslå, at dette er nødvendigt af hensyn til en forsvarlig retspleje.³

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har desuden fastslået, at artikel 6, stk. 3, litra c, ikke sikrer en ret for sigtede til at kræve en beskikket forsvarer udskiftet. Hensynet til at begrænse udgifterne til den beskikkede forsvarer eller undgå forsinkelser og forhalinger af straffesagen kan begrunde nægtelse af ombeskikkelse.⁴

3. Nærmere om begrænsningerne i det frie forsvarervalg

3.1. Retsgrundlaget

Bestemmelserne i retsplejelovens § 733, stk. 2 og 3, § 735, § 736 og § 741 blev nyaffattet ved lov nr. 714 af 8. juni 2018 om ændring af retsplejeloven (Nedbringelse af sagsbehandlingstiden i straffesager), der trådte i kraft den 1. juli 2018. Formålet med lovændringen var overordnet at bidrage til en nedbringelse af sagsbehandlingstiden i straffesager, da det er vigtigt for retssamfundet generelt og for både forurettede og sigtede, at hver enkelt straffesag behandles rigtigt, effektivt og med den fornødne hurtighed.

3.1.1. Beskikkelse af forsvarer i tilknytning til berømmelse af hovedforhandling

3.1.1.1. Indledning

Efter retsplejelovens § 735, stk. 2, skal sigtede have lejlighed til at angive, hvem han ønsker som forsvarer. Rettens præsident kan fastsætte en frist herfor. Denne frist vil i almindelighed blive fastsat til 5 hverdage efter rettens henvendelse til sigtede om, hvem han ønsker som forsvarer. Er den pågældende forsvarer villig til at lade

240

sig beskikke, skal retten imødekomme sigtedes ønske, medmindre andet følger af § 735, stk. 3.

Der er ikke noget til hinder for, at retten, samtidig med at sigtede i medfør af § 735, stk. 2, gives lejlighed til at angive, hvem sigtede ønsker som forsvarer, beskikker en beneficeret advokat som forsvarer og berammer sagen med denne.⁵ Retsplejelovens § 735 gælder for alle sager, hvor der skal ske beskikkelse af en forsvarer, herunder også tilståelsessager.⁶

1 De tidligere gældende regler er bl.a. behandlet af Lone Kern-Jespersen, Forsvarerbeskikkelse, kæreadgang og Klageretten (UfR 1999B.543), og en del af den tidligere praksis er fortsat af relevans for anvendelsen af reglerne.

2 Lov nr. 90 af 11. april 1916.

3 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har ved dom af 22. september 1992 i sag nr. 13611/88 (Croissant mod Tyskland) fastslået, at Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, ikke udelukker, at retten udpeger en forsvarer mod den tiltaltes ønske, når det er af retsplejemæssig betydning, herunder for eksempel for at undgå afbrydelser og udsættelser af sagen.

4 Jf. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 14. januar 2003 i sag nr. 26891/95 (Lagerblom mod Sverige), præmis 55 og 59, samt Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 4. udgave (2017), s. 675.

5 Jf. Justitsministeriets kommentar til Dommerforeningens hørings svar i kommenteret oversigt over hørings svar om forslag til ændring af retsplejeloven (Nedbringelse af sagsbehandlingstiden i straffesager), s. 4.

6 Jf. f.eks. Klagerettens afgørelse af 20. maj 2019 (K-091-19), hvor Klageretten henviser til retsplejelovens § 831, stk. 1, nr. 2, og stk. 4, hvorefter en af betingelserne for, at en tilståelsessag straks kan fremmes til dom, uden at der udarbejdes anklageskrift, er, at sigtede giver samtykke, og at sigtede skal tilbydes en forsvarer, inden sigtede giver sit samtykke.

Det fremgår af § 735, stk. 3, at en person ikke kan beskikkes til forsvarer, hvis (1) der er påviselig risiko for, at den pågældende vil hindre eller modvirke sagens oplysning, eller (2) den pågældendes medvirken væsentligt vil forsinke sagens behandling. § 735, stk. 3, nr. 1, der er uændret, er sjældent anvendt i praksis.⁷ Det er navnlig § 735, stk. 3, nr. 2, der giver anledning til tvister i praksis. Lovgiver har med de seneste ændringer af bestemmelsen haft til hensigt at give domstolene en videre adgang til at nægte beskikkelse. Efter forarbejderne er adgangen til at nægte beskikkelse forskellig alt efter, hvorvidt der er tale om særligt prioriterede sager (vov-sager)⁸ eller andre straffesager. Er der tvivl om, hvorvidt der er tale om en vov-sag, er det som udgangspunkt indholdet af anlageskriftet, der efter Klagerettens vurdering er afgørende, medmindre der er tale om en åbenbart forkert paragrafhenvielse. Klageretten foretager – naturligvis – ingen selvstændig prøvelse af, om gerningsindholdet i de relevante bestemmelser er opfyldt.⁹

3.1.1.2. Andre straffesager (ikke vov-sager)

Det er forudsat i forarbejderne til bestemmelsen, at en person som udgangspunkt ikke kan beskikkes til forsvarer, hvis den pågældendes medvirken

241

forventes at medføre en forsinkelse i en ikke særligt prioriteret sag (dvs. en sag, der ikke er en vov-sag) på mere end 6 uger i sammenligning med, at en anden forsvarer beskikkes.¹⁰ Kan det omvendt ikke antages, at forsvarerens medvirken vil medføre en forsinkelse af sagen på mere end 6 uger, kan der som udgangspunkt ikke ske afbeskikkelse. Byretten kan ikke frit antage, at en forsvarerens medvirken vil medføre en sådan forsinkelse, men må sikre sig det ved at undersøge de forskellige muligheder, der er, for at forsvareren kan medvirke.¹¹ I sagen afgjort af Klageretten 20. maj 2019 (K-091-19) havde byretten ikke forud for afgørelsen om afbeskikkelse indhentet oplysninger fra den ønskede forsvarer om, hvilke dage han kunne møde i sagen. Klageretten fandt (allerede) derfor, at der ikke var grundlag for at antage, at beskikkelse af den pågældende advokat som forsvarer for tiltalte ville medføre en forsinkelse af sagen på mere end 6 uger.

Det er også hensigten, at der i tilfælde, hvor retten har foreslået et passende antal tidspunkter for hovedforhandlingen, og den ønskede forsvarer ikke kan møde hverken på de tidspunkter, som retten har foreslået, eller på tidligere tidspunkter, som udgangspunkt ikke kan ske beskikkelse af den pågældende forsvarer, hvis det forventes at medføre en forsinkelse på mere end 4 uger i sammenligning med, at en anden beskikkes til forsvarer.

Lovgiver har tilsigtet, at 6-ugersgrænsen og 4-ugersgrænsen skal være et fast udgangspunkt, der kun kan fraviges, hvis sagen forventes at være så langvarig, at en forsinkelse på mere end 6 uger eller 4 uger relativt set må anses for mindre væsentlig.¹²

Der skal ifølge forarbejderne som det klare udgangspunkt alene lægges vægt på den forventede absolutte forlængelse af sagsbehandlingstiden, men der vil efter omstændighederne også kunne lægges vægt på den forventede forlængelse af sagsbehandlingstiden relativt set.¹³

3.1.1.3. Særligt prioriterede sager (vov-sager)

Det er forudsat i forarbejderne, at der i særligt prioriterede sager (vov-sager)¹⁴ ikke kan ske beskikkelse af en person som forsvarer, hvis den pågældendes medvirken forventes at medføre en forsinkelse på mere end 3 uger i sammenligning med, at en anden forsvarer beskikkes.¹⁵

Det er også hensigten, at der i tilfælde, hvor retten har foreslået et passende antal tidspunkter for hovedforhandlingen, og den ønskede forsvarer ikke kan møde hverken på de tidspunkter, som retten har foreslået, eller på tidligere tidspunkter, som udgangspunkt ikke kan ske beskikkelse af den pågældende forsvarer, hvis det forventes at medføre en forsinkelse på mere end 2 uger i sammenligning med, at en anden beskikkes til forsvarer.¹⁶

Lovgiver har desuden tilsigtet, at 3-ugersgrænsen og 2-ugersgrænsen i vov-sagerne skal anvendes strikte, når § 735, stk. 3, nr. 2, anvendes direkte, dvs. når det skal vurderes, om en indtrædende forsvarerens medvirken væsentligt vil forsinke sagens behandling. Derimod er det hensigten, at der skal anlægges en helhedsvurdering, hvor andre omstændigheder også inddrages, når § 735, stk. 3, nr. 2, anvendes i medfør af § 736, stk. 1, nr. 2, dvs. når det skal vurderes, om en allerede beskikket forsvarer fortsatte

7 Se f.eks. TfK 2013.464, hvor advokatens beskikkelse blev tilbagekaldt, efter at advokaten to gange havde ladet sig sigte, der var varetægtsfængslet sigtet for databedrageri, ringe til Rumænien, mens der var en medgerningsmand på fri fod.

8 Vov-sager er enkelt sagt sager vedrørende vold, voldtægt og våbenbesiddelse. Folketinget har fastlagt en retningslinje, hvorefter sådanne straffesager skal behandles inden for 37 dage. Om den nærmere afgrænsning af vov-sager se Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 11. Se også afsnit 2.1.1.3. om afbeskikkelse i vov-sager.

9 Jf. også TfK 2019.276, hvor forsvareren havde gjort gældende, at der ikke var tale om vov-sag.

10 Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 28.

11 At advokaten oplyser at kunne møde i weekender og på helligdage mv. er uden betydning for rettens vurdering. Weekender og helligdage falder således uden for domstolenes almindelige åbningstider og bør derfor ikke indgå i vurderingen af, om en bestemt advokats medvirken væsentligt vil forsinke sagen, jf. også Klagerettens afgørelse af 7. maj 2019 (sag K-081-19).

12 Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 28. Der gives som eksempel en sag, hvor hovedforhandlingen i bedste fald først forventes at kunne være afsluttet 12 måneder efter fastsættelsen af tidspunktet for hovedforhandlingen. I en sådan sag må en forsinkelse på f.eks. 2 måneder anses for mindre væsentlig.

13 Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 29.

14 Se note 8 om afgrænsningen af vov-sager.

15 Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 28.

16 Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 28. Jf. også Klagerettens afgørelser af 1. februar 2019 (sag K-131-18 og K-133-18).

medvirken væsentligt vil forsinke sagens behandling, jf. herom nedenfor under afsnit 2.1.3. om tilbagekaldelse af en beskikkelse.¹⁷

I særligt prioriterede sager (vuv-sager) skal der alene lægges vægt på den forventede absolutte forlængelse af sagsbehandlingstiden. Der er ifølge forarbejderne tale om en »simpel og generel afvejningsregel«. Retningslinjerne gælder også i sager med flere tiltalte og flere forsvarere, om end det i sådanne tilfælde i et vist omfang vil bero på et skøn, hvilken eller hvilke forsvarere der vil være den primære årsag til en væsentlig forsinkelse.¹⁸

Selvom lovforarbejderne forudsætter en striks anvendelse af 2- og 3-ugersgrænsen for indtrædende forsvareres medvirken i vuv-sager, er grænsen ikke absolut. Når en sigtet anmoder om beskikkelse af en ny forsvarer og ikke tidligere har haft lejlighed til at anmode om en bestemt forsvarer, jf. retsplejelovens § 736, stk. 1, nr. 3, kan der ikke udelukkende lægges vægt på, om den ønskede forsvarers medvirken må forventes at medføre en forsinkelse på mere end 2 eller 3 uger i sammenligning med, at en anden beskikkes til forsvarer. I bl.a. Klagerettens kendelse af 12. september 2018 (TfK 2018.1280) fastslog Klageretten således, at lovforarbejdernes forudsætning om en striks anvendelse af 3-ugersgrænsen i vuv-sager er baseret på, at retten har iagttaget fremgangsmåden i retsplejelovens § 735, stk. 2, dvs. at sigtede skal have haft lejlighed til at angive, hvem sigtede ønsker som forsvarer. Hvor dette ikke er tilfældet, må der foretages en samlet vurdering, hvori der efter omstændighederne også vil kunne lægges vægt på andre hensyn end den absolutte forlængelse af sagsbehandlingstiden. Sagen vedrørte en situation, hvor retten ved en fejl havde beskikket en advokat som forsvarer, uden at den tiltalte havde haft lejlighed til at angive, hvem han ønskede som forsvarer, idet retten på baggrund af en oplysning fra anklagemyndigheden blot havde lagt til grund, at tiltalte ikke havde et ønske om en bestemt forsvarer. I den pågældende sag nåede Klageretten imidlertid frem til, at selvom det måtte anses for særdeles beklageligt, at tiltalte ikke i overensstemmelse med retsplejelovens § 735, stk. 2, blev givet lejlighed til at angive, hvem han ønskede som forsvarer, var der konkret et så væsentligt hensyn at tage til sagens fremme – herunder navnlig den uacceptable forsinkelse det ville medføre for den medtiltalte – at hensynet til det frie valg af forsvarer måtte vige herfor.

At retten skal sørge for, at tiltalte har haft en reel mulighed for at vælge sin forsvarer, understreges også i Klagerettens efterfølgende afgørelse af 20. februar 2019 (sag K-025-19), hvor Klageretten med henvisning til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, nåede frem til, at der skulle ske ombesikkelse.

Sagen angik, om en advokat kunne beskikkes som ny forsvarer for tiltalte i en straffesag om overtrædelse af straffelovens § 245. Retten i Esbjerg havde ved kendelse af 13. februar 2019 nægtet at beskikke ham, med henvisning til at hans medvirken som forsvarer væsentligt ville forsinke sagens behandling, jf. retsplejelovens § 735, stk. 3, nr. 2. Hovedforhandlingen var berammet til den 21. og 22. februar 2019 med en advokat, som var blevet beskikket som forsvarer for tiltalte i forbindelse med et grundlovsforhør i sagen

den 23. december 2016. Sagen ville ifølge byretten tidligst kunne blive afsluttet den 20. marts 2019, hvis den nye advokat skulle

242

medvirke som forsvarer i stedet for den hidtidige advokat. Klageretten lagde til grund, at anklagemyndigheden indgav anklageskriftet den 4. februar 2019, og at den nye advokat senere samme dag anmodede retten om at blive beskikket som forsvarer for tiltalte. I Klagerettens præmisser hedder det bl.a.:

»Efter retsplejelovens § 736, stk. 1, nr. 3, kan en beskikkelse af en person tilbagekaldes, når sigtede anmoder om beskikkelse af en ny forsvarer og ikke tidligere har haft lejlighed til at anmode om en bestemt forsvarer. Det er i lovforarbejderne til bestemmelsen forudsat, at bestemmelsen har betydning i tilfælde som det foreliggende, hvor sigtede ikke tidligere har haft lejlighed til at ønske en bestemt forsvarer som følge af, at retten har beskikket en forsvarer for den sigtede uden at have haft mulighed for at spørge til sigtedes ønsker. I lovforarbejderne er det desuden forudsat, at når sigtede ikke tidligere har haft lejlighed til at ønske en bestemt forsvarer, kan sigtedes anmodning om beskikkelse af en ny forsvarer imødekommes, når de almindelige betingelser for at beskikke den nye forsvarer er opfyldt, herunder bl.a. retsplejelovens § 735, stk. 3, nr. 2.

Efter retsplejelovens § 735, stk. 3, nr. 2, kan en person ikke beskikkes som forsvarer, hvis den pågældendes medvirken væsentligt vil forsinke sagen, og det afgørende for sagens afgørelse er derfor, om [den nye advokats] medvirken sammenlignet med den aktuelt beskikkede forsvarer ikke »væsentligt« vil forsinke sagens behandling. Klageretten lægger i den forbindelse til grund, at der er tale om en særligt prioriteret sag (vuv-sag).

Det er i lovforarbejderne til retsplejelovens § 735, stk. 3, nr. 2, forudsat, at i tilfælde, hvor retten ikke har foreslået et passende antal tidspunkter, vil bestemmelsen føre til, at en person ikke kan beskikkes til forsvarer, hvis der er tale om en vuv-sag, og den pågældendes medvirken forventes at medføre en forsinkelse på mere end 3 uger i sammenligning med, at en anden forsvarer beskikkes. I lovforarbejderne er det endvidere forudsat, at 3-ugers-grænsen i vuv-sager skal anvendes strikt, når det skal vurderes, om en indtrædende forsvarers medvirken væsentligt vil forsinke sagens behandling. Endvidere er det forudsat, at andre omstændigheder, der før lov nr. 714 af 8. juni 2018 ville have kunnet indgået i vurderingen, ikke længere skal indgå særskilt i afvejningen, idet lovgivningsmagten ved at vedtage ændringen forudsætningsvist har fastsat, hvordan afvejningen af de forskellige hensyn skal foretages.

Sagen er efter det oplyste den 6. februar 2019 berammet til hovedforhandling den 21. og 22. februar 2019 med [den aktuelt beskikkede advokat] som beskikket forsvarer for [tiltalte]. Ifølge anklageskriftet forventes sagen at vare 1½ retsdag, hvor der på anden retsdag skal sættes tid af fra kl. 9.00-13.00. [Den nye advokat] har meddelt, at han ikke kan deltage i hovedforhandlingen den 21. og 22. februar 2019, men i stedet kan give møde den 5., 6., 8., 14., 20., 21., 28. og 29. marts 2019. Retten har oplyst, at den på grund af den øvrige afvikling af straffesager, herunder en hovedforhandling i en nævningesag i samme periode, ikke har mulighed for at tilbyde berømmelse på datoerne 5., 6. og 8. marts 2016. Sagen vil derfor tidligst kunne afsluttes den 20. marts 2019, hvis [den nye advokat] skal medvirke som forsvarer i stedet for [den aktuelt beskikkede advokat].

Klageretten finder på den anførte baggrund, at [den nye advokats] medvirken som forsvarer i sagen vil medføre en forsinkelse på mere end 3 uger sammenlignet med den aktuelt beskikkede forsvarer, hvilket ifølge lovforarbejderne udgør en sådan væsentlig forsinkelse, jf. retsplejelovens § 735, stk. 3, nr. 2, at det vil være til hinder for, at [den nye advokat] beskikkes som ny forsvarer for [tiltalte].

Klageretten finder det imidlertid nærliggende at antage, at lovforarbejdernes forudsætning om en strikt anvendelse af 3-ugers-grænsen i vuv-sager er baseret på, at retten er gået frem efter fremgangsmåden i retsplejelovens § 735, stk. 2, hvorefter den sigtede inden for en nærmere angiven frist skal have lejlighed til

¹⁷ Se også Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 28-29. Forinden lovændringen i 2018 fremgik der af forarbejderne ingen præcis tidsangivelse for, hvornår der ville foreligge en forsinkelse af betydning for sagens fremme, som kunne føre til afbesikkelse. Det var dog anført, at en forsinkelse på 2-3 måneder i forhold til det af retten foreslåede tidspunkt i almindelige sager om straffelovsovertrædelser samt sager af lignende karakter som udgangspunkt måtte anses som en betydelig forsinkelse. Klageretten har ikke opereret med en klar tidsgrænse for, hvornår en forsinkelse var af betydning for sagens fremme. Besikkelse er blevet nægtet, da det ville medføre en forsinkelse af sagen på 7 måneder (TfK 2014.390 og K-008-13), 6 måneder (TfK 2016.835), 4½ måned (TfK 2016.827), 2-3 måneder (TfK 2016.250, K-114-15 og TfK 2016.246) og 5 uger (K-094-11). Omvendt er beskikkelse blevet imødekommet, selv om det ville medføre en forsinkelse på 2 måneder (K-043-10 og TfK 2012.1134) og mindre end 1 måned (K-023-14). Med lovændringen i 2018 er der gjort op hermed.

¹⁸ Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 29.

at angive, hvem sigtede ønsker som forsvarer. Det følger endvidere af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c, hvorefter enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, mindst skal have ret til at forsvare sig ved bistand af en forsvarer, som han selv har valgt.

I den foreliggende sag har [tiltalte] som anført ikke tidligere haft lejlighed til at anmode om en bestemt forsvarer, idet [den aktuelt beskikkede advokat] blev beskikket som hans forsvarer i forbindelse med et grundlovsforhør den 23. december 2016. Han blev løsladt fra varetægtsfængsling den 24. december 2016 og har ikke efterfølgende haft nogen konkret anledning til at overveje sit valg af forsvarer.

[Tiltalte] modtog anklageskrift i sagen den 4. februar 2016, og allerede samme dag anmodede [den nye advokat] om at blive beskikket som ny forsvarer for ham. Retten besluttede den 6. februar 2019 at beramme hovedforhandling i sagen med den tidligere beskikkede forsvarer den 21. og 22. februar 2019, uden at retten forinden havde foreslået andre tidspunkter for hovedforhandlingen til [den nye advokat]. [Den nye advokat] har oplyst i alt 8 tidspunkter i marts 2019, hvor han vil kunne give møde til en hovedforhandling i sagen, herunder en række tidspunkter, der ligger inden for 3 uger efter den berammede hovedforhandling. Hvis [den nye advokat] skal medvirke som forsvarer i sagen, vil sagen efter det oplyste kunne afsluttes den 20. marts 2019, hvilket er 3 uger og 5 dage senere, end hvis sagen gennemføres med den tidligere beskikkede advokat.

[Tiltalte] er eneste tiltalte i sagen. Der synes ikke at være særlige grunde til en kort sagsbehandlingstid af hensyn til den forurettede og vidnerne i sagen. Der er ifølge anklageskriftet tre vidner, der er indkaldt til at afgive forklaring i sagen, herunder en politiassistent, en repræsentant fra Retsmedicinsk Institut og [tiltaltes] ægtefælle, [...], der tidligere selv har været sigtet i sagen. Den forurettede er [Tiltaltes] og [Tiltaltes ægtefælles] søn på nu 2 år.

Klageretten finder på den anførte baggrund, at der ikke er grundlag for en strikt anvendelse af 3-ugers-grænsen i denne sag, da hensynet til [Tiltaltes] frie forsvarervalg er mere tungtvejende end hensynet til sagsbehandlingstiden ved retten, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra c. Klageretten lægger herved navnlig vægt [på], at sagen har verseret ved politiet og anklagemyndigheden i over 2 år, hvorfor en forlængelse af sagsbehandlingstiden ved retten med ca. 1 måned samlet set forekommer ubetydelig.

243

Klageretten tager herefter [den nye advokats] påstand om, at han beskikkes som ny forsvarer for [Tiltalte] til følge.«

3.1.1.4. Konklusion

De seneste ændringer af retsplejelovens regler om beskikkelse af forsvarere ændrer ikke ved, at der fortsat skal foretages en skønmæssig afvejning af hensynet til sagsbehandlingstiden over for hensynet til det frie forsvarervalg i en situation, hvor tiltalte ikke tidligere har haft reel mulighed for at vælge en forsvarer efter retsplejelovens § 735, stk. 2, jf. § 736, stk. 1, nr. 3. De momenter, der indgår i den skønmæssige afvejning, er de samme som ved tilbagekaldelse af en beskikkelse af en forsvarer på rettens initiativ, jf. herom nedenfor under afsnit 2.1.3.

3.1.2. Beskikkelse af forsvarer i ankesager

Det fremgår af retsplejelovens § 733, stk. 2, at i ankesager kan en advokat, der har været beskikket som forsvarer under behandlingen i den foregående instans, (ny)beskikkes til også at føre sagen for den overordnede ret, såfremt advokaten er mødeberettiget for denne ret. Det fremgår af forarbejderne til § 733, stk. 2, at reglen – som gælder, uanset om den pågældende advokat er beneficeret – er obligatorisk for advokaten, der derfor kun kan afslå at modtage

beskikkelse i det omfang, en beneficeret advokat ville kunne afslå at modtage beskikkelse.¹⁹

Bemærkningerne i lovforarbejderne vedrørende § 735, stk. 3, nr. 2, om de maksimalt acceptable forsinkelser gælder ikke ankesager, når sigtede ved ankesagens begyndelse anmoder om beskikkelse af den forsvarer, der senest var beskikket under sagens behandling i den foregående instans. Det vil således ikke være en betingelse for ved ankesagens begyndelse at kunne få beskikket denne forsvarer, at forsvarerens medvirken ikke medfører en forsinkelse, som overstiger de beskrevne tidsgrænser.²⁰

Det fremgår videre af bestemmelsens forarbejder, at reglen ikke er obligatorisk for retten, der således både af egen drift og efter anmodning fra sigtede kan beskikke en anden forsvarer i ankeinstansen end den, der har været beskikket for sigtede i foregående instans.²¹

3.1.3. Tilbagekaldelse af beskikkelse af forsvarer på rettens initiativ med henblik på at opnå en tidligere behandling af sagen

3.1.3.1. Retsplejelovens udgangspunkt

Hvis retten allerede har beskikket en forsvarer, skal retten foretage en konkret vurdering af, om der bør ske ombeskikkelse for at opnå en tidligere behandling af sagen, jf. § 736, stk. 1, nr. 2, jf. § 735, stk. 3, nr. 2. Retten har en positiv forpligtelse hertil,²² som også gælder for ankeinstansen, selvom advokaten oprindeligt er blevet beskikket i byretten.²³ Der skal ved en sådan afgørelse foretages en samlet vurdering, hvori bl.a. indgår den bestående klientrelation, tidsgevinsten ved en ombeskikkelse, hensynet til eventuelle medsigtede, hensynet til at begrænse varigheden af varetægtsfængsling, hensynet til sigtede under 18 år, hensynet til forurettede og sagens karakter, herunder om det er en særligt prioriteret sag. Imidlertid skal hensynet til sagsbehandlingstiden i den samlede afvejning vægtes tungere end tidligere.²⁴

Der er i lovbemærkningerne ikke angivet præcise frister for, hvor lang sagsbehandlingstiden må være, men der er, særligt i relation til indtrædende forsvarere, opstillet nogle generelle kriterier for, hvor lang tids forsinkelse af sagens behandling en beskikkelse af den pågældende må indebære, set i forhold til at en anden forsvarer beskikkes. Lovforslagets udgangspunkter for den nævnte vurdering er:

Hvis sagsbehandlingstiden fra berammelsestidspunktet til hovedforhandlingens afslutning kan forventes forkortet fra eksempelvis 3 måneder til 1 måned, er der tale om en så væsentlig tidsgevinst både absolut og relativt, at beskikkelse af ny forsvarer bør ske alene af den grund. I en sådan situation bør beskikkelse af ny forsvarer således ske, selv om f.eks. er tale om en ankesag, hvor sigtede har ønsket samme forsvarer som i foregående instans, eller sigtede har haft den pågældende som forsvarer i tidligere sager. Og det anførte vil gælde, selv om der ikke i sagen er særlige hensyn til medsigtede, vidner mv.

Hvis sagsbehandlingstiden fra berammelsestidspunktet til hovedforhandlingens afslutning derimod kan forventes forkortet fra eksempelvis 9 måneder til 7 måneder, vil den tidsmæssige forkortelse af sagsbehandlingstiden ikke i sig selv kunne begrunde, at der mod sigtedes ønske beskikkes en ny forsvarer. Hvis der i sagen er tungtvejende hensyn til eksempelvis medsigtede, varetægtsfængslede, sigtede under 18 år eller vidner, vil der imidlertid også i

¹⁹ Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 25.

²⁰ Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 29.

²¹ Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 25-26. Jf. også Klagerettens praksis som beskrevet nedenfor under afsnit 2.1.3.

²² Der henvises i forarbejderne til retsplejelovens § 843 a, stk. 1, 1. pkt. (der ikke er ændret), hvorefter retten skal fremme enhver straffesag med den hurtighed, som dens beskaffenhed kræver og tillader.

²³ Jf. f.eks. K-131-18, der er gennemgået nedenfor.

²⁴ Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 8.

et sådant tilfælde kunne beskikkes en ny forsvarer mod sigtedes ønske. Dette gælder i særdeleshed i særligt prioriterede sager (vuv-sager).

244
25

3.1.3.2. Klagerettens praksis

I Klagerettens kendelse af 1. februar 2019 (sag K-131-18) var advokat A i forbindelse med ankesagen den 1. oktober 2018 blevet beskikket som ny forsvarer for tiltalte efter dennes ønske. Sagen omfattede også to medtiltalte, som fik beskikket advokat B henholdsvis advokat C som nye forsvarere i ankesagen. Hovedforhandlingen var sat til at skulle vare 7 dage og ville med alle tre forsvareres deltagelse tidligst kunne berammes på landsrettens ledige datoer den 15. marts, den 14. og 24. maj samt den 4., 6., 11. og 19. juni 2019, og dom i sagen ville i så fald tidligst kunne afsiges den 19. juni 2019. Klageretten fandt, at betingelserne i retsplejelovens § 736, stk. 1, nr. 2, jf. § 735, stk. 3, nr. 2, for at tilbagekalde beskikkelsen af advokat A var til stede. Klageretten bemærkede, at der var tale om en vuv-sag om særdeles grov vold mod flere, herunder mindreårige, forurettede i familieforhold, og at der ikke bestod et eksisterende klientforhold mellem advokat A og tiltalte udover ankesagen. Hertil kom, at samtlige de tiltalte havde været varetægtsfængslede i sagen siden den 3. maj 2018. Klageretten fandt i øvrigt heller ikke grundlag for at antage, at landsretten ikke havde gjort rimelige bestræbelser på at få sagen berammet med advokat A, og det kunne derfor ikke føre til en anden vurdering, at advokat A kunne deltage i hovedforhandling på tidligere datoer, end landsretten havde mulighed for at tilbyde.²⁶

I kendelse af 17. december 2018 (K-130-18) blev en advokat afbeskikket i en situation, hvor der var tale om en forsinkelse af sagen fra lidt over 2 måneder til lidt under 5 måneder. Byretten havde i sin kendelse, som Klageretten stadfæstede, henvist til, at der ikke var tale om en vuv-sag, men at den alligevel burde hastebehandles.²⁷

At Folketinget har fastlagt en retningslinje, hvorefter visse straffesager skal behandles inden for 37 dage, tillægges ikke afgørende vægt i en afbeskikkelsessag, herunder navnlig ikke når den reelle forsinkelse alene er på en eller to uger.

Ved Klagerettens kendelser af 7. og 13. september 2018 (i sagerne K-101-18, K-102-18 og TfK 2018.1285), der var de første afgørelser efter de nye regler, ophævede Klageretten byrettens kendelse om afbeskikkelse af tre advokater. Afgørelserne udsprang af samme straffesag med fem beskikkede forsvarere. Det fremgik af byrettens kendelse, at retten havde forudsat, at der i en vuv-sag skulle afsiges dom senest 37 dage efter modtagelsen af anklageskriftet. Anklageskriftet blev modtaget den 17. august 2018, og der havde ikke af byretten været tilbudt berammelsesdage efter den 14. september 2018. Byretten havde i sin kendelse lagt til grund, at det alene var en af de fem beskikkede forsvarere, som kunne give møde på de tre dage, som sagen blev berammet til, og retten havde herefter afbeskikket de øvrige fire forsvarere, hvoraf de tre

havde køret rettens kendelse til Klageretten. I Klagerettens præmisser anføres det bl.a.:

»Klageretten lægger på den anførte baggrund til grund, at retten ved sin afgørelse primært har lagt vægt på at overholde målsætningen om at behandle vuv-sager inden for 37 dage uden at tage hensyn til, at der var tale om en sag med fem tiltalte, hvor tidspunktet for hovedforhandlingens gennemførelse skulle indpasses i adskillige aktørers kalendere, og uden at tage hensyn til forsvarernes bestående klientforhold og hidtidige arbejde i sagen. Der blev heller ikke ved afbeskikkelsen foretaget en afvejning af, hvor lang tids forsinkelse af sagen det ville medføre at forsøge at tage de nævnte hensyn set i forhold til, at der skulle beskikkes andre forsvarere, og afbeskikkelsen medførte, at de tiltalte – i strid med retsplejelovens § 731 – stod uden forsvarere og skulle have lejlighed til at angive, hvem de ønskede som ny forsvarer, jf. retsplejelovens § 735, stk. 2.«²⁸

Målsætningen om at behandle vuv-sager inden for 37 dage indebærer således ikke, at man kan undlade at foretage en konkret vurdering. Det fremgår af sagerne, at byretten på tidspunktet for afbeskikkelsen slet ikke havde undersøgt, om der var andre advokater, der kunne møde som forsvarer på de oplyste datoer, hvilket naturligvis udelukkede, at byretten ved afbeskikkelsen havde foretaget en konkret afvejning.

At byretten sikrer sig, at der er andre advokater, der kan give møde, er imidlertid fortsat ikke tilstrækkeligt for at anse byrettens vurdering for at opfylde kravet om en konkret vurdering af, om det reelt var muligt at behandle sagen på et tidligere tidspunkt. I Klagerettens kendelse af 28. november 2018 (sag K-136-18) havde byretten inden afbeskikkelsen således sikret sig, at det var muligt at finde ledige forsvarere, der kunne møde på de berammede datoer, som var den 27. og 28. november 2018. Klageretten bemærkede, at byretten ved sin afgørelse primært havde lagt vægt på at overholde målsætningen om at behandle vuv-sager inden for 37 dage og uden at tage hensyn til, at der var tale om en sag med to tiltalte, hvor tidspunktet for hovedforhandlingens gennemførelse skulle indpasses i flere aktørers kalendere. Der var heller ikke blevet taget hensyn til advokatens bestående klientforhold – som udgjorde bistand i adskillige sager siden 2010 – eller det hidtidige arbejde i den

245

konkrete sag. Klageretten fandt på den baggrund, at de anførte hensyn ikke var blevet tillagt fornøden vægt, set i forhold til at det ville være muligt at beramme sagen den 7. og 8. januar 2019 med de beskikkede forsvarere, dvs. ca. 6 uger senere. Der kunne derfor ikke ske afbeskikkelse.²⁹

Klageretten har i afgørelse af 20. december 2018 (TfK 2019.276), 22. marts 2019 (sag K-043-19 og K-044-19) og 20. maj 2019 (sag K-088-19) stadfæstet byretternes afgørelser om afbeskikkelse.³⁰ Afgørelserne bærer præg af, at byretterne – i modsætning til i de tidligere omtalte sager – har foretaget en konkret afvejning.

I kendelser af 22. marts 2019 (sag K-043-19 og K-044-19) stadfæstede Klageretten således byrettens afgørelse om afbeskikkelse af to forsvarere. Der var tale om en vuv-sag med seks tiltalte, hvoraf to fortsat var varetægtsfængslet. Sagens syv forhold var begået mellem april og juli 2018. De seks tiltalte var

25 Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 8.

26 Kendelse af 1. februar 2019 (sag K-133-18) angår afbeskikkelse af en advokat for en af de øvrige tiltalte i samme ankesag, og Klageretten nåede med samme begrundelse til samme resultat.

27 I kendelser af 22. marts 2019 (sag K-043-19 og K-044-19) havde byretten med henvisning til bl.a. sagens karakter fundet, at afbeskikkelse var nødvendig, »uanset om der er tale om en vuv-sag eller ej«. Klageretten stadfæstede byrettens afgørelse, men udtalte samtidig, at der var tale om en vuv-sag.

28 Jf. også Klagerettens kendelse af 13. september 2018 (sag K-101-18).

29 Jf. tilsvarende Klagerettens kendelser af 28. og 29. november 2018 (sagerne TfK 2019.269 og K-136-18).

30 Jf. også de ovenfor gennemgåede afgørelser af 17. december 2018 (K-130-18) og 20. december 2018 (TfK 2019.276) samt 1. februar 2019 (K-131-18 og K-133-18).

repræsenteret af i alt fem beskikkede forsvarere, herunder advokat A, som havde været beskikket for to af de tiltalte siden 14. december 2018 og den 7. januar 2019, og advokat B, der havde været beskikket for en tredje tiltalt siden den 29. juni 2018. Anklageskriftet blev modtaget i byretten den 5. februar 2019, og hovedforhandlingen skulle berammes til hovedforhandling over fem retsdage. Byretten havde den 15. februar 2019 tilbudt 19 dage i perioden fra den 1. april 2019 til udgangen af maj 2019, og på et senere tidspunkt blev der tilbudt yderligere fem dage. Advokat A kunne give møde 12 af de tilbudte dage, og advokat B kunne møde to af de tilbudte dage. Der var ingen af de tilbudte dage, der passede samtlige forsvarere, men fem dage i primo april passede advokat C. Byretten redegjorde for disse forhold og anførte, at hvis sagen skulle berammes med advokat A og C, ville det medføre, at hovedforhandlingen ville strække sig fra den 1. april til den 29. maj. Skulle hovedforhandlingen have været berammet med deltagelse af både advokat A og C eller med advokat A i stedet for advokat C, ville sagsbehandlingstiden således være blevet forlænget med ca. halvanden måned henholdsvis en måned og med langvarige pauser mellem de enkelte retsdage til følge. Skulle sagen have været berammet med advokat B, ville sagsbehandlingstiden være blevet forlænget med ca. fire måneder. Den 28. februar 2019 afbeskikkede byretten med henvisning hertil advokat A og B og berammede hovedforhandlingen til primo april.

I kendelse af 20. december 2018 (TfK 2019.276) stadfæstede Klageretten byrettens afgørelse om, at en forsinkelse af sagen fra en sagsbehandlingstid på knap 1 måned til godt 2½ måned var af en sådan væsentlighed, at hensynet til det frie valg af forsvarer måtte vige for hensynet til sagens fremme, også selvom tiltalte havde haft den pågældende forsvarer under efterforskningen af sagen, som havde været halvandet år. Forsvareren var således blevet beskikket den 15. juni 2017, og anklageskriftet var blevet modtaget i byretten den 13. november 2018. Der var tale om en voldtægts sag med én tiltalt, som ikke havde været varetægtsfængslet. Der var afsat 5 dage til hovedforhandlingen. Byretten havde den 4. december 2018 tilbudt 14 retsdage i januar. Retten berammede sagen til 5 af de 14 dage i januar og beskikkede den advokat, som tiltalte subsidiært havde begæret, samtidig med den tidligere beskikkede advokat blev afbeskikket. Byretten havde – udover forsinkelsen af sagen – lagt vægt på sagens karakter, og at de forurettede i sagen var piger, hvoraf de fleste var under 15 år, herunder flere under 12 år. Den afbeskikkede forsvarer havde ikke nogen klientrelation til de tiltalte forud for den konkrete sag.

I kendelse af 20. maj 2019 (sag K-088-19) var Klagerettens flertal enige i byrettens afgørelse om, at den beskikkede forsvarer for en tiltalt, der var 17 år, blev afbeskikket i en sag, der skulle hovedforhandles over to retsdage. Advokaten havde gennem de sidste to år været forsvarer for tiltalte i en række straffesager og havde kort forinden repræsenteret ham i børn og unge-udvalget. Sagsbehandlingstiden ved afbeskikkelse af advokaten blev forkortet med ca. en måned, og retten undgik at opdele hovedforhandlingen med en langvarig pause på ca. en måned mellem de to retsdage. Et flertal på fire medlemmer af Klageretten bemærkede, at der ikke var grundlag for at antage, at retten ikke havde gjort rimelige

bestræbelser på at få sagen berammet med advokaten, og fandt, at betingelserne i retsplejelovens § 736, stk. 1, nr. 2, jf. § 735, stk. 3, nr. 2, for at tilbagekalde beskikkelsen af advokaten for tiltalte var til stede. De fire medlemmer bemærkede, at der var tale om en vvv-sag, og at tiltalte, der var 17 år, var varetægtsfængslet under sagen. Det forhold, at advokaten havde et bestående klientforhold med tiltalte kunne under disse omstændigheder ikke føre til en anden vurdering.³¹ Et mindretal på ét medlem fandt omvendt, at byrettens kendelse skulle ændres, således at advokaten forblev forsvarer for tiltalte. Mindretallet lagde vægt på tiltaltes alder og det bestående klientforhold. Mindretallet lagde også vægt på tiltaltes komplicerede personlige forhold, og at kommunens socialforvaltning havde udtalt sig om vigtigheden af den relation, som var skabt til advokaten.

246

3.1.3.3. Valg af ny forsvarer

En afbeskikkelse medfører, at tiltalte skal have lejlighed til at angive, hvem tiltalte ønsker som ny forsvarer.³² Sker dette ikke, er det en fejl, som kan føre til, at der ikke kan ske afbeskikkelse. Retten bør derfor i forbindelse med en afbeskikkelse afklare, hvem tiltalte ønsker som ny forsvarer, og i øvrigt vurdere om tiltaltes valg vil føre til en længere sagsbehandlingstid set i forhold til den forsvarer, som retten ellers ville beskikke. Selvom retten ved en fejl ikke har givet tiltalte lejlighed til at vælge en ny forsvarer, vil det dog ikke i alle tilfælde betyde, at der ikke kan ske ombeskikkelse. Viser det sig f.eks. efterfølgende, at den advokat, som tiltalte ønsker, ikke kan give møde de relevante dage eller i øvrigt vil medføre en væsentlig forsinkelse af sagens behandling, er fejlen uden betydning for afbeskikkelsen og vil derfor konkret ikke kunne føre til, at der ikke kan ske ombeskikkelse.³³

3.1.4. Tilbagekaldelse af beskikkelse af forsvarer på sigtedes initiativ

Hvis den aktuelle forsvarerbeskikkelse er sket efter sigtedes ønske – eller hvis sigtede i tilknytning til beskikkelsen af den aktuelle forsvarer havde mulighed for at bede om at få en bestemt advokat beskikket som forsvarer – kan ombeskikkelse kun ske, hvis to betingelser er opfyldt.³⁴

For det første må ombeskikkelse ikke føre til en forlængelse af sagsbehandlingstiden overhovedet, jf. retsplejelovens § 736, stk. 1, nr. 4. Hvis tidspunktet for hovedforhandlingen er fastsat, betyder det, at ombeskikkelse efter sigtedes ønske kun kan ske til en forsvarer, som kan møde på den eller de fastsatte datoer for hovedforhandlingen. I Klagerettens kendelse af 4. december 2018 (sag K-132-18) bemærkede Klageretten, at det ifølge forarbejderne til § 736, stk. 1, nr. 4, er hensigten, at reglen er absolut, hvorfor blot én dags forsinkelse betyder, at ombeskikkelse ikke kan ske. Hvis sagen endnu ikke er berammet, vil det i et vist omfang bero på et skøn, om sagsbehandlingstiden må forventes at blive længere med den nye forsvarer end med den aktuelt beskikkede forsvarer.³⁵

For det andet må ombeskikkelse ikke føre til en forøgelse af statskassens udgifter. Dette indebærer, at den nye forsvarer ikke vil blive særskilt vederlagt for det merarbejde, som kan følge af forsvarerskiftet. Det fremgår udtrykkeligt af lovforslaget, at det i

³¹ Der kan også henvises til Klagerettens kendelse af 7. maj 2019 (sag K-081-19), hvor Klageretten på trods af det bestående klientforhold stadfæstede byrettens afgørelse om afbeskikkelse af en advokat i en vvv-sag, med henvisning til at sagsbehandlingstiden ved afbeskikkelsen blev forkortet med ca. 7 uger.

³² Jf. f.eks. Klagerettens kendelse af 28. november 2018 (sag K-136-18).

³³ Jf. f.eks. Klagerettens kendelse af 20. maj 2019 (sag K-088-19).

³⁴ Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 9.

³⁵ Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 33.

et sådant tilfælde ikke er muligt for sigtede selv at betale for et sådant merarbejde.³⁶

De to betingelser er som udgangspunkt undtagelsesfrie, men de gælder dog ikke, hvis sigtede var forhindret i at overholde 5-dagesfristen for at angive, hvem sigtede ønsker beskikket til forsvarer, eller det ønske er blevet overset af politiet, fængselsbestyreren eller retten, hvis retten har beskikket en forsvarer uden at have haft mulighed for at spørge til sigtedes ønsker,³⁷ eller hvis retten tilbagekalder en beskikkelse, fordi forsvareren ikke længere opfylder betingelserne for at kunne beskikkes, jf. retsplejelovens § 736, stk. 1, nr. 1 og 2, jf. §§ 733, 734 og 735, stk. 3.³⁸

3.2. Kære over afgørelser om afbeskikkelse

Efter retsplejelovens § 737 skal en klage over en afgørelse om udelukkelse af en forsvarer ske ved kære. Kære indleveres til den ret, der behandler straffesagen, og det er retten, der sender sagen videre til Klageretten, jf. retsplejelovens § 970, stk. 1. Hvis byretten ved en fejl sender et kæremål til landsretten, bør landsretten hurtigt muligt videresende kæremålet til Klageretten. Kære af en afgørelse om udelukkelse af en forsvarer skal ske inden 1 uge, efter at afgørelsen er meddelt. Bestemmelsen indeholder ingen henvisninger, som giver hjemmel til at bortse fra en overskridelse af kærefristen.³⁹

Kæremål vedrørende forsvarerbeskikkelse vil ofte være af hastende karakter, da hovedforhandlingen ikke sjældent er nært forestående og i øvrigt af hensyn til sagens fremme. Som udgangspunkt medfører et kæremål da heller ikke opsættende virkning, men Klageretten kan efter retsplejelovens almindelige regel i § 969, stk. 2, undtagelsesvis bestemme, at rettens kendelse om beskikkelse tillægges opsættende virkning, hvilket i så fald almindeligvis sker ved en formandsafgørelse. Hvis der er berammet hovedforhandling i straffesagen, og denne er

247

nært forestående, bestræber Klageretten sig dog også almindeligvis på at afgøre sagen inden hovedforhandlingen,⁴⁰ hvorfor spørgsmålet om opsættende virkning i så fald ikke har betydning. I sådanne hastende sager vil Klageretten som udgangspunkt ikke høre anklagemyndigheden, inden der træffes afgørelse.

I enkelte tilfælde er byretternes afgørelser om forsvarerbeskikkelse truffet ved beslutning, men Klageretten har tidligere anført, at en afgørelse efter retsplejelovens § 733, stk. 2, på grund af sin indgribende karakter altid bør træffes ved kendelse.⁴¹ Det fremgår nu af § 736, stk. 2, at afgørelser efter § 736, stk. 1, nr. 2 (om

tilbagekaldelse af beskikkelser efter reglen i bl.a. § 735, stk. 3, nr. 2, om væsentlig forsinkelse af sagens behandling), skal træffes ved kendelse. Bestemmelsen bør ikke forstås således, at andre beslutninger om afbeskikkelse eller nægtelse af beskikkelse skal træffes ved beslutning. Der er fortsat tale om en indgribende afgørelse, der bør begrundes. Begrundes afgørelsen ikke, vil det desuden efterlade Klageretten med et væsentligt dårligere grundlag for at efterprøve byrettens afgørelser.

Efter retsplejelovens § 737, stk. 1, kan afgørelse om a) at afvise en valgt forsvarer i medfør af § 730, stk. 3, 1. pkt., b) om at nægte at beskikke en person til forsvarer i medfør af § 735, stk. 3, eller c) om at tilbagekalde en beskikkelse i medfør af § 736, stk. 1, nr. 2, kæres til Klageretten. Bestemmelsen i § 737, stk. 1, henviser således ikke til § 736, stk. 1, nr. 3 og 4. Efter ordlyden af bestemmelsen synes kære af afgørelser, der er truffet i medfør af nr. 3 og 4, således at være udelukket. Klageretten har imidlertid indtil lovændringen haft fast praksis for at behandle sager om ombeskikkelse i situationer, der svarer til den nugældende § 736, stk. 1, nr. 3 og 4. Af forarbejderne fremgår, at der med de nye regler ikke er tilsigtet en ændring af Klagerettens kompetence. I Klagerettens afgørelse af 4. december 2018 (sag K-132-18), blev spørgsmålet om afbeskikkelse efter retsplejelovens § 736, stk. 1, nr. 4, da også udtrykkeligt behandlet, ligesom der i afgørelse af 20. februar 2019 (sag K-025-19) blev behandlet et spørgsmål om afbeskikkelse efter retsplejelovens § 736, stk. 1, nr. 3. Det må herefter lægges til grund, at Klageretten – trods lovens ordlyd – fortsat anser sig for kompetent til at behandle sådanne sager.

Klageretten har omvendt ikke kompetence til at behandle kæremål, hvis afgørelsen ikke er truffet med hjemmel i disse bestemmelser.

I TfK 2017.100 afviste Klageretten således et kæremål vedrørende byrettens afgørelse, der var truffet »efter princippet i retsplejelovens § 734« med henvisning til, at Klageretten efter retsplejelovens § 737, stk. 1, ikke havde kompetence til at behandle kæremålet.⁴²

Klageretten har kompetence til at tage stilling til spørgsmål om forsvarerbeskikkelse. Spørgsmål om f.eks. berømmelse og udsættelse af domsforhandlingen kan Klageretten ikke behandle, heller ikke selvom det har betydning for den beskikkede advokats muligheder for at give møde.⁴³ Hvis advokaten ikke (længere) vil påtage sig hvervet som forsvarer, har Klageretten heller ikke

³⁶ Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 9.

³⁷ Jf. retsplejelovens § 736, stk. 1, nr. 3, og Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 35, samt de ovenfor i afsnit 2.1.1.3. gennemgåede afgørelser af 12. september 2018 (TfK 2018.1280) og 20. februar 2019 (K-025-19).

³⁸ Endvidere vil en beskikkelse kunne tilbagekaldes i mere ekstreme tilfælde, hvor f.eks. forsvarer af tiltalte har været så mangelfuld, at det er nødvendigt at afbeskikke forsvareren for – som led i en retfærdig rettergang – at sikre tiltalte et effektivt forsvar, jf. som eksempel UfR 2016.2425 H, eller hvor den beskikkede forsvarer af tilstrækkeligt tvingende grunde anmoder om fritagelse for hvervet som beskikket forsvarer for den sigtede, jf. som eksempel UfR 2003.2451 Ø, hvor en beskikket advokat i en civil sag efter egen anmodning blev fritaget for beskikkelsen som følge af betydelige uoverensstemmelser mellem advokaten og klienten, jf. Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 34. Det er uklart, i hvilket omfang en sådan afgørelse vil kunne kæres til Klageretten.

³⁹ Se bl.a. afgørelse af 9. juni 1995 (K-032-95), 19. marts 2007 (K-021-07) og 6. november 2014 (K-146-14). Klageretten har imidlertid i et enkelt – ældre – tilfælde i afgørelse af 2. august 1996 (K-068-96) admitteret et kæremål på trods af overskridelse af kærefristen, da byretten havde vejledt forkert om kærefrist (og kæreinstans).

⁴⁰ Almindeligvis afgør Klageretten kæresager om afbeskikkelse af forsvarer inden for en uge.

⁴¹ Jf. f.eks. TfK 2013.97 og TfK 2016.256.

⁴² Jf. tilsvarende afgørelse af 17. januar 1997 (K-130-96) og også afgørelse af 30. oktober 2006 (K-100-06), hvor Klageretten udtalte, at den ikke havde kompetence til at behandle sager om nægtelse af en bestemt advokat, der beskikkes efter udlændingelovens § 37, stk. 2.

⁴³ Se f.eks. afgørelse af 7. april 2000 (K-025-00), hvor landsretten ikke havde tilbagekaldt forsvarerbeskikkelsen, men havde berammet domsforhandlingen på et tidspunkt, hvor forsvareren ikke kunne give møde. Se også afgørelse af 20. marts 2015 (K-020-15) og 30. april 2015 (K-031-15).

kompetence til at behandle et kæremål om nægtelse af at beskikke den pågældende forsvarer.⁴⁴

Afgørelser, der ikke er omfattet af Klagerettens kompetence, må indbringes for landsret eller Højesteret efter de almindelige regler herom.⁴⁵

En afgørelse, der går ud på at beskikke eller fastholde beskikkelsen af en advokat trods anklagemyndighedens protest, skal ikke kæres

til Klageretten, men til landsret eller Højesteret, da en afgørelse, hvorved en beskikkelse ikke tilbagekaldes, ikke er omfattet af Klagerettens kompetence.⁴⁶

Klagerettens afgørelser efter retsplejelovens § 737 kan ikke appelleres.

44 Jf. således afgørelse af 11. oktober 2001 (sagerne K-066-01, K-071-01, K-072-01 og K-073-01). Man kunne måske med rette mene, at et sådant kæremål også kunne afvises med henvisning til manglende retlig interesse. Et kæremål forudsætter således også – og ikke overraskende – retlig interesse i kæremålet, jf. f.eks. TfK 2016.252, TfK 2016.1484 og afgørelse af 12. april 2010 (K-005-10).

45 Dvs. retsplejelovens kapitel 85 om kære til højere ret. Jf. også UfR 2000.1754 H og Lone Kern-Jespersen, Forsvarerbeskikkelse, kæreadgang og Klageretten (UfR 1999B.543).

46 Jf. retsplejelovens § 737 og udtrykkeligt bemærkningerne til bestemmelsen i Folketingstidende 2017-18, tillæg A, lovforslag nr. L 204, s. 35, og Jens Møller m.fl., Kommenteret retsplejelov, 10. udg., 2018, s. 118, og Klagerettens sag KL-2019-05-190.